

A. INLEIDING TOT MUSIEKSTUDIES

1. Wat is Musiek, die vak?

Musiek is die kuns om klank en stilte te organiseer, om daarmee die intellektuele, emosionele en geestelike aspekte van menswees uit te druk. Musiek kan met ander kunsvorme gekombineer word, en word dikwels deur tegnologie aangevul. Dit kan 'n wye reeks historiese, kulturele en sosio-ekonomiese idees en kwessies kommunikeer. Musiek beskik oor die vermoë om groepe te verenig. Dit kan gemeenskapsbetrokkenheid ten opsigte van die verbetering van lewenskwaliteit, sosiale genesing en bevestiging van menswaardigheid mobiliseer.

2. Doelstellings

Graad 10–12-musiekleerders moet die volgende ontwikkel:

- Tegnieke beheer oor een of meer musiekinstrumente of die stem
- Uitvoeringsvaardighede van 'n wye verskeidenheid musiekwerke in solo- en ensemble-verband (Dit kan Westerse kunsmusiek (WKM), jazz en inheemse Afrika-musiek (IAM) insluit.)
- Leesvermoë van musieknotasie(s)
- Kreatiwiteit deur improvisasie en ontwikkeling van eie musiekidees
- Begrip van bestaande musiekwerke ten opsigte van gebruik van komposisietegnieke, toepassing van musiekelemente daarin en om dit dan in 'n bepaalde kultuurhistoriese konteks te plaas
- Bewustheid van verskeie musiektradisies
- Vertroudheid met verskeie musiekstyle

3. Instrumente wat aangebied kan word

- klawerbordinstrumente
- stem
- blokfluit
- kitaar
- orkesinstrumente
- perkussie (3 instrumente)
- inheemse Afrika-instrumente
- instrumente wat in ligte musiekgroepe en jazz-ensembles gebruik word ('band instruments')
- tromstel ('drum kit')
- Indiese instrumente
- staalpan ('steel pan')

4. Algemene musiekkennis en analise

4.1 Bekendstelling aan musiek

- definisie van musiek
- elemente van musiek: timbre (toonkleur, musiekinstrumente), tydsduur (tempo, slagmaat, ritme), toonhoogte (melodie, harmonie, tonaliteit), volume (intensiteit van klank), struktuur, tekstuur (monofonies, homofonies, polifonies, digtheid), stemming en atmosfeer
- die rol van musiek in verskeie gemeenskappe
- musiekstyle – luister na 'n wye verskeidenheid musiekstyle, sodat begrip ontwikkel kan word oor hoe elemente ingespan word om die styl te skep – insluitend ritme, melodie, vorm, tekstuur, en instrumente wat gebruik word
- style kan die volgende insluit: volksmusiek, militêre musiek, rock, jazz, Westerse kunsmusiek, Indiese musiek, Afrikamusiek, ens.

4.2 Klassifikasie van musiekinstrumente volgens klankproduksie

- chordofone
- aërofone
- membranofone
- idiofone
- elektrofone
- instrumente van die orkes
- strykinstrumente
- houtblasers
- koperblasers
- slagwerk
- menslike stem

B. WOORDELYS

Estetiese milieu. Dit is 'n gebied waar leerders hul ontwikkelende smaak gebruik om te besluit oor wat hulle verkies in kreatiewe werke. Dit word gebaseer op wat hulle as aantreklik en goed gekomponeer beskou; ook dít wat hul belangstelling prikkel en wat stimulerende idees aanwakker, vestig, waardeer en erken; dít waarop hulle positief reageer rakende kultuuraktiwiteite en produksies van andere, deurdat hulle dermate daarin belangstel om van hulle te leer, dat hulle diegene wil respekteer en gepaste ondersteuning en aandag aan hulle wil wy.

Gepaste gedrag van die gehoor. Dit behels die aanleer van gedragsgebruike wanneer daar na 'n konsert geluister word, soos wanneer om te klap, wanneer om stil te bly en wanneer om te reageer. Daar is geen enkele stel reëls hiervoor nie, omdat dit kultuurgebonde is.

Klassieke/tradisionele kunste. Dít is gewoonlik (maar nie altyd nie) ouer kunsvorme wat opgeneem is, bestudeer is en deel geword het van kultuurerfenis. Dit wat as "klassiek" of "tradisioneel" beskou word, verander met verloop van tyd.

Aërofone. 'n Groep blaasinstrumente in Afrika-musiek (bv. Dinaka- en Tshikona-enkelnoot-fluite). Dit sluit in windklinkers, soos fluitagtige instrumente, lipgeblaasde instrumente en rietgeblaasde instrumente.

Artikulasie. By sang of instrumentale spel impliseer artikulasie die klokheldere spel van note, wat vergelykbaar is met duidelike uitspraak in spraak.

Basisslag. Om in die middel van 'n drom met die vingers te slaan.

Blues. 'n tipe Volkslied wat onder die Afrika-Amerikaners ontstaan het.

Koperblaas. Die koperblaasafdeling bestaan uit die trompet, horing en verwante instrumente wanneer dit deel vorm van 'n orkes of blaasorkes.

Chordofoon. 'n Afrika-snaarinstrument soos die lier en kora.

Enkelvoudige tydmaat. Dit is reëlmatige tyd, 4/4.

Krepitasie. Dit is 'n klanktegniek wat dikwels gebruik word met stembuiging en monddromspel, wat as opruiende vokale effekte gebruik word by hoogtepunte in Afrika-musiek.

Idiofone. Dit is een-noot-musiekinstrumente (self-klinkend) waarin die klankbron en resonator dieselfde ding is, byvoorbeeld

- teenmekaar geslaan – simbale, klappers, kastanjette
- geslaan – klokkies (sleeklokkies), ghongs, houtblokke, klokke, xilofone, metallofone
- gestamp op – klippe, spleetdromme
- gestamp op die grond – stokke, buise, kalbasse
- geskud – ratels, klingels
- geskraap – gekerfde stokke, skulpe
- gepluk – trompie, kalimba, mbira, musiekdoos
- gevryf om wrywing te veroorsaak – musiekglose

Verskynende kunste. Dit is kontemporêre, eksperimentele, of histories gemarginaliseerde kunsvorme wat konvensionele of tradisionele kunsbedrywe uitdaag. In elke tydperk kom daar nuwe kunsvorms te voorskyn.

Genre. 'n Genre is 'n soort kategorie van dans, musiek, drama of kuns.

Indlamu u/famo. Dit is 'n komplekse kultuur-genre van die Zoeloes en Basotho. Dit sluit sang, dans, drama, gedigte en ontwerp in.

Kgati. Dit is 'n huppelspeletjie wat gebruik maak van ritme, tyd en limerieke vir probleemoplossing.

Kiba/Mmapadi. Dit is 'n komplekse genre van die Bapedi, wat sang, dans, drama, gedigte en ontwerp as integrale elemente gebruik.

Kinestetika. Dit verwys na die bewustheid van sintuie, gevoel, beweging en aanraking.

Malende. Dit is 'n komplekse kultuur-genre van die Venda-mense, waarin sang, dans, drama, gedigte en ontwerp gebruik word.

Masekitlana. Dit is 'n kinderspeletjie wat gewild is onder die Sotho's (Bapedi, Batswana, Basotho) van Suid-Afrika. Dit maak van klippe gebruik om stories te vertel en karakters te personifiseer. Die speletjie kan as 'n assesseringsaktiwiteit vir kreatiewe komposisie van drama en om stories te vertel, gebruik word.

Mutshongolo. Dit is 'n komplekse kultuur-genre van die Tsonga-mense, waarin sang, dans, drama, gedigte en ontwerp gebruik word.

Tshikona. Dit is 'n komplekse kultuur-genre van die Venda-mense, waarin sang, dans, drama, gedigte en ontwerp gebruik word.

C. INHEEMSE MUSIEKGENRES VAN SUID-AFRIKA

Kroniekaanbieder: 'n Sanger, storieverteller of pryssanger wat 'n reeks helde- en ander belangrike geleenthede aanbied deur middel van pryssang van 'n relaas.

Koorsprekers/sangers: Middelaar tussen die koor, dromspelers en die gehoor met redevoering deur middel van sang. In SePedi word hierdie persoon 'n malokwane genoem.

Pryskroniekaanbieder: 'n Sanger wat 'n reeks helde- en belangrike gebeure aanbied deur middel van pryssang.

Dromsprekers: Die stellings deur dromme in 'n ensemble-voordrag word 'n dromdiskoers of dromspreking genoem. Hierdie denke is gebaseer op die veronderstelling dat die voordrag van inheemse musiekkunsvorme as 'n sisteem van kommunikasie beskou word.

Gehoorkroniek-aanbieders: In die konteks van inheemse musiekkunste het die gehoor 'n diskoers van hul eie. Dit bestaan uit ululasies (ululerings), krepitasies (krepiterings), prysteks, gille, applous en uitjouery.

Bron: Uittreksel uit KABV Gr.10–12 Musiek

(Geredigeer deur Marianne Strydom)

[Klik op bostaande prent om te sien watter blokraaisels reeds op LitNet gelai is](#)